

AUKŠTAITIS

Lietuvos Persitvarkymo SAJŪDŽIO Utenos rajono tarybos leidinys

1990 m. balandis Nr. 4 (14)

Kaina 20 kp

V. Petronio pieš.

Velykų varpai

—Din-dan, din-dan!—prabilęs varpai Velykų Ir kilis malda, o akys ašaros. Dangau, dangau! Girdi! Balandžio rytą Kitaip jau skamba varpas Utenos.

Vienaip skambės Leliūnų, Pakalnių, Kuktiškių, Kitaip—Saldutiškio, Užpalių, Vyžuonų, Priskėlimo šventėj žodį: „Aleliuja!“ Išgirsime iš lūpų ir širdžių.

Po šitiek metų skelbia jie pasauliui, Kad mes pakilom kaip laisva tauta. —Tėvyne Lietuva!—kartosime kaip malda. Tik neparklupk ant kelių, būk tvirta.

Velykiniai varpai tarsi banga gaiviausia Džiaugsmingai nubanguos toli, toli, Ant mūs tėvų kapų paglostys gėlę, Pasveikins kryžius pakely.

Tėvai, senoliai mūsų brangūs, Sugulę poilsio parapijų kapuos, Nebesulaukėte Tėvynės atgimimo— Velykų rytą Jums žemai lenkiuos.

Lietuvoje vėl SS...

Fašistiniai SS ir komunistiniai KPSS daliniai. Viskas jų panašu: ir marginaliai brezentiniai švarkai, ir trumpi juodi automatai, ir suglebę kepurės, ir net elgesys... Tik kariniai skiriamieji ženklai ir fizionomijos ne visai tokios. Visgi Rytai turi savus bruožus, o Vakarai savus.

Tokio sugretinimo gal ir sapne nebūčiau regėjęs, jei televizorių ekranuose ir spaudos puslapiuose nebūtų sumirgėję marnos kareiviškos uniformos bei automatais ginkluotos žmogystos. Būtent dabar ir prisiminė vienas karo metų įvykis, mano patirtas tolimoje vaikystėje.

Buvo 1944 metų kovo pabaiga. Karlovo dar rytuose. Nedideliame Salako miestelyje laikinai

įsikūręs lietuvių II stovybos batalionas (suformuotas Panevėžyje), statė Vermachtui naujas gynybos linijas. Batalionas buvo atkeltas iš Baltarusijos, kur labai dažnai buvo užpildinėjamas banditų (tokiu „gražiu“ vardu tais laikais žmonės vadino tarybinius partizanus) ir todėl stovybos dalinio kareiviai irgi buvo ginkluoti. Vokiečiams jie dirbo be noro, pasimuliuodami.

Miestelio paaugliai su kareiviais, išskirstytais pas gyventojus, greitai susidraugavo. Net vakarinių patikrinimų metu, kai visos kuopos būdavo išrikiuotos sodelyje prie Nepriklausomybės paminklo, mes kartu stovėdavom giedodami Himną ir giesmę „Marija, Marija“. Mū-

sų niekas nevarydavo šalin ir todėl kartais žinodavome net ne vaikigalių nosiai skirtų dalykų...

Mokykla laikinai buvo užimta kareivių, tai ir gyvenome karo meto vaikų gyvenimą.

Kartą pavakare, kai iš stovybos darbų miške grįžo pavargę kareiviai, staiga per miestelį nuaidėjo aliarmo signalas. Išgirdę jį bataliono kareiviai turėjo susirinkti miestelio aikštėje su visais ginklais ir amunicija. Vaikigaliai, žinoma, irgi pasistengėm staigiai subėgti pasmalsauti: kas čia dėsīs? Kol suneirime kareiviai rikiavosi, mes viską stebėjome nuo šaligatvio ties policijos nuovados būstine. Aiškiai girdėjom, kaip atsiktinčiai praeviai klausinėjo čia pat stovintį lietuvių policininką, ar ne banditai kur pasirodė? Tas gi, ma-

(Nukelta į 4 psl.)

Balandžio 7 dieną Vilniuje, Vingio parke, susirinko apie 300000 Lietuvos žmonių, kurių širdis jungia vienas tikslas — Nepriklausomybė ir jos įtvirtinimas!

Vytauto Petronio nuotraukose: mitingo akimirkos; kariniu malūnsparniu džiaugiasi tik vienas dalyvaujantis, „drg. M. Burokevičius“.

Tarpuvaldžio nerimas

Kalendorius skaičiuoja jau antrą mėnesį po Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo. Įvyko ir rinkimai į vietines tarybas daugumoje rajono ir miesto rinkiminių apygardų. Nors šioje srityje pasidžiaugti gal labai ir neturime kuo. Juk po pirmojo rinkimų turo išrinkta tik 37 proc. deputatų. Vėliau dar šiek tiek. Ką reiškia toks rinkėjų abejingumas?

Visų pirmiausia — žmonės pavargo nuo politikos. Ir labiausiai pavargo tie, kurie visiškai nėra su ja kaip nors susiję. Nesibaigiančios televizinės diskusijos ir monologai, tiesioginiai radijo sesijų transliavimai, laisvosios spaudos nuomonių gausumas, ginčai ir pažiūrų dėstymas darbe, šeimose ar eilėje prie vis mažėjančių socialistinio darbo gėrybių, o kur dar maskvietiški programų grasinimai bei gandai apie kareiviškų manevrus, žinios apie pastatų okupavimą...

Visų šių naujienų sūkuryje rinkimai į vietines tarybas kažkaip nublanko ir nemaža dalis žmonių net nesivargino nuvykti balsuoti. Todėl dar ir nesušaukta pirmoji rajono tarybos sesija, lyg ir tar-

puvaldis. Labai geras laiko tarpas kam, kai ką dar išgyti ar siūly galus giliau paslėpti. Apie tai rašo ir „Respublika“, Nr. 78 „Krešlų svyravimo metas“, ir gandai apie paskyrų automobiliams, esamiems (dar!) ir buvusiems, skirstymą, ir dar kai kas... Ačiū, gerieji rajono gyventojai, kad buvote tokie „aktyvūs“, davėte dar vieną šansą!

Iš visų bent kiek įtakingesnių judėjimų tik LPS nurodė savo palaikomus kandidatus į deputatus. To nepadarė LKP, kaip, beje, ir rinkimuose į Aukščiausiąją Tarybą. Kodėl? Į šį klausimą turbūt geriausiai atsakytų ji pati, tiksliau jos atstovai. Tuo tarpu iš 24 LPS palaikytų kandidatų į rajono tarybos deputatus išrinkta 13. 4 rinkiminėse apygardose rinkimai vyks iš naujo. Jose taip pat yra kandidatų, kuriuos palaiko Sąjūdis. Yra ir ypač nepalaikomų, pvz. J. Uborevičiaus kolūkio pirmininkas V. Repečka, respublikinės rinkiminės komisijos narys, aktyviausiai pritaręs visiems žinomo vieno iš platformininkų lyderio V. Svedo

(Nukelta į 4 psl.)

Mūsų kandidatai

Sąjūdžio Utenos rajono tarybos remiami kandidatai į Utenos rajono liaudies deputatų tarybą

Smėlio gatvės rinkiminė apygarda Nr. 1

Simonas PETNIONAS — Utenos rajono notaras.

Smėlio gatvės rinkiminė apygarda Nr. 2

Artūras MIELIAUSKAS — laboratorinių elektros krosnių gamyklos inžinierius technologas.

V. Kudirkos gatvės rinkiminė apygarda Nr. 3

Alvydas PUODZIUKAS — I vidurinės mokyklos mokytojas.

Daugailių rinkiminė apygarda Nr. 19

Ona BULKIENĖ — Daugailių devynmetės mokyklos mokytoja.

Sodinami Nepriklausomos Lietuvos ažuolai. V. Petronio nuotraukoje Lietuvos Respublikos AT deputatas Saulius Saltenis.

Lietuvoje vėl SS...

(Atkelta iš 1 psl.)
tyt, sąmoningai nelaikydama paslapties, vyrams paaiškino:

—Vokiečiai jus dabar nuginkluos. Nepasitiki...

Toliau viskas vyko labai greit. Išrikiuotą batalioną vadas (majoras, kurio pavardės nebepaminu) nuvedė miestelio gatvėm į laukus. Kareiviai, užsikabinę šautuvus ant pečių, žygiuodami klausinėjo vieni kitų: kas čia per staigmena, ką visa tai gali reikšti? Aš pustekinis pasileidau su kolona ir greit tarp kareivių pamaciau man pažįstamus vyrus. Pritalkęs proga, šuktelėjau išgirstą blogą naujieną:

—Jūs veda nuginkluoti!

—Eik tu, šposininkel! — mostelėjo kažkuris ranka ir net keli balsai iš karto suklego, garsiai juokdamiesi. Man pasidarė nesmagu dėl tokio mano perspėjimo įvertinimo, bet vistiek nužingsniau kar tu su jais.

Kolona tuojau už miestelio buvo sustabdyma lomoje, panašioje į didelę duobę, ir vėl išrikiuota. Po kelių komandos žodžių kareiviai sustatė šautuvus į „gubas“ ir pasitraukė ke-
liolika žingsnių atgal. Vairigaliai ir dabar buvome visai netoliese, laukdami, kas dės toliau? Girdejom, kaip majoras kažką vos ne verkdamas aiškino kareiviams; kurie vis dar nesuvokė reikalo esmės. Vadas, tiesiog maldaudamas, prašyte prašė savo pavaldinių:

—Broliai lietuviai, vyrai, susivaldykite šią minutę! Nepražūdykite savęs! Tik ramybės, proto ir ištvermės!

...O tuo tarpu ant aplinkinių kalvų iš užmaskuotų apkasėlių dygo grandinės vokiečių su margom palapinsiaustėm ir juodais automatais rankose. Ke-
liolika bukanosių kulkos-
vaizdžių grėsmingai pažvelgė į pasmerktuosius. Per lietuvių gretas, lyg perkūno trenksmas, nusirito nuostabos ir protesto banga. Vadas dabar jau šaukė šaukė:

—Vyrai, valdykitės, žūsime visi šitoje duobėje!

Lietuviai pakluso jėgai. Niekas nenorėjo žūti be prasmės. Nė viena ranka nebuvo ištiesta į toli stovinčius ginklus, nė vienas kareivis nepuolė į neap-

Sąjūdžio Utenos rajono tarybos remiami kandidatai į Utenos miesto Liaudies deputatų tarybą

V. Kudirkos gatvės rinkiminė apygarda Nr. 1
Audronė LAURINAVICIOTĖ

Palangos gatvės rinkiminė apygarda Nr. 5
Juozas GECIONAS

Vaižganto gatvės rinkiminė apygarda Nr. 9
Aloyzas STRAVINSKAS

Vaižganto gatvės rinkiminė apygarda Nr. 12
Elena MUSNICKIENĖ

Vaižganto gatvės rinkiminė apygarda Nr. 13
Artūras PUZINKEVICIUS

Talkos gatvės rinkiminė apygarda Nr. 16
Stasys PETRENAS

Talkos gatvės rinkiminė apygarda Nr. 17
Edmundas PUPINIS

Smėlio gatvės rinkiminė apygarda Nr. 23
Pranas Vytautas MIKALAUSKAS

Smėlio gatvės rinkiminė apygarda Nr. 24
Antanas VAITIEKENAS

Smėlio gatvės rinkiminė apygarda Nr. 25
Vidmantas PIMPE

Kreipimasis į Lietuvos jaunimą

Jaunimas išėjo į gatves Prahoje, Varšuvoje, Berlyne, su jaunimu siejamos permainos Rytų Europos valstybėse. Lietuvos Sąjūdyje jaunimo veikla kol kas nebuvo tokia ryški.

Dabar Sąjūdis žengia į naują savo veiklos etapą: ruošiamą naujam suvažiavimui. Po rinkimų daug Sąjūdžio žmonių dirbs visų lygių tarybose. Sąjūdis turės pasipildyti ir atsinaujinti. Tau, jaunime, teks suteikti jam naujos jėgos, veržlumo, ryžto.

Pabudome ir kelkime — toks mūsų šūkis. Mes neturime teisės laukti, kol kiti atneš mums laisvę ir šviesesnę ateitį. Turime patys ją kurti. Todėl jau šiandien pradėkime šį darbą Lietuvos labui.

Vilnius, konferencija „Lietuvos keltas“

galvotą ir pražūtingą judesį. Baisingos jėgos priversti, jie metė į krūvas šovinines granatas, kitus ginklus.

Miestelin grįžo jau nebe rikiuotėje. Garsiai keikdami vokiečių esesininkus,ėjo plėšdami nuo uniformų antpečius ir mėtydami juos per miestelėnų tvoras. Prieš karininkus kėlė kepures, užuot atiduodami karišką pagarbą.

Tą naktį iš bataliono pabėgo daugybė kareivių. Bėgimas kartojosi ir vėliau, ir vis gausiau. Aplink miestelį ant kelių atsirado iki dantų ginkluotų margalopių esesininkų. SS kareiviai gaudė jau kartą sugaudytus (dalis statybos bataliono kareivių buvo paimti prievarta) jaunus Lietuvos vyrus. Gaudė nepanorusius tarnauti sve-timiems...

Šiandien, po tiek daug metų, naujų lietuvių rekrūtų gaudymas vėl priminė karo laikus. Pagalvojau, koks skirtumas kieno įsakymu tai daroma: Hitlerio, Stalino ar Gorbačiovo, ką tik buvusio pirmuoju vyru pasaulyje? Vėl virš mūsų tautos pakibo grėsminga jėga.

Taip ir norisi sušukti: „Viešpatie, už ką mus baudi naujais egzektoriais!“

Kaip viskas šiandien panašu į praeitį: ir baudėjų uniformos, ir ginklai, ir prievartos tikslai, ir tankų gaudymas, ir lėktuvų kaukimas... Net pavadinimas toks pat: SS daliniai —Sovietų Sąjungos daliniai! Tik ne lauko žandarmerija, bet desantininkai nori palaužti mūsų nemarų laisvės siekimą. Ir sąlyga išlikimui ta pati, pranašingai nusakytą prieš 46 metus lietuvių karininko žodžiais:

—Kantrybės, ištvermės, ramybės...

Išversime ir šį kartą, kaip ne kartą ištverėm!

Jonas ZEMAITIS

Tarpuvaldžio nerimas

(Atkelta iš 1 psl.)

skundui dėl neįregistravimo kandidatų į AT deputatus ir išvelgęs čia net vienos iš Vilniaus rinkiminių komisijų tendencingumą. Nors mums, grupei rajono sąjūdininkų, dalyvavusių respublikinės rinkiminės komisijos posėdyje sausio 25 dieną, sunku spręsti teisingas ar neįregistravimas, bet matėme kaip nudžiugo V. Svedas ir jo agresyviai nusiteikę bendrininkai, atradę tokį aktyvų užtarėją.

Tarpe išrinktų rajono tarybos deputatų kol kas dar nėra nė vieno mokytojo. Todėl V. Kudirkos gatvės rinkiminės apygardos Nr. 3 rinkėjams siūlytume gerai

pamąstyti, nes tik čionai kandidatų iškel-tas vienintelis I vidurinės mokyklos ma-tematikos mokytojas, rajono pedagogų Sąjūdžio tarybos pirmininkas Alvydas Puodžiukas.

Praeituose rinkimuose pritrūko rinkėjų ir teisininkui Simui Pečiūnui. Galbūt šį kartą Smėlio gatvės rinkiminės apygardos Nr. 1 rinkėjai bus aktyvesni.

Tuo tarpu kai tik pasirodys šis „Aukštaičio“ numeris, jau bus įvykusi pirmoji, organizacinė, rajono tarybos sesija. Kaip bus suformuota naujoji rajono valdžia? Tai su daugeliu nežinomųjų lygtis, kurios kuo teisingesnio sprendimo su nerimu laukia rajono gyventojai. Aišku tie, kurie mąsto apie ateitį.

Vytenis BREIVA

Kol aukščiau minėtas straipsnis buvo ruošiamas spaudai, įvyko rajono Tarybos pirmoji sesija. Joje rajono Tarybos pirmininku išrinktas Algirdas Petrikas ir pavaduotoju — Petras Galiauskas, LPS rajono tarybos pirmininko pavaduotojas. Rajono savivaldybės valdytoju išrinktas Algimantas Demenius.

V.VIJEIKIO nuotr.

Skelbimai * Skelbimai * Skelbimai

Šių metų balandžio 18 dieną 18.30 val. Tautos namuose įvyks Sąjūdžio remimo grupių dalyvių susirinkimas delegatų į II LPS suvažiavimą rinkimui. LPS rajono taryba

Sąjūdžio rajono tarybos sąkalta Utenos agropromoniniame banke Nr. 700481.

AUTORIŲ NUOMONĖ NEBŪTINAI TURI SUTAPTĮ SU REDKOLEGIJOS NUOMONE

Dėkojame, kad padidintą leidinio kainą suprantate, kaip nedidelę auką Sąjūdžiui.

Spaudė Utenos spaustuvė, Kauno g. 33. Užsak. Nr. 966. Tiražas 3000 egz. „Aukštaitis“ is published in the Lithuanian language by the Sąjūdis Utena Council. Editor: V. Breiva

REDKOLEGIJA: Vytenis BREIVA (redaktorius), Petras GALIAUSKAS, Balys JUODZEVICIUS, Vytautas PETRONIS, kun. Sigitas SUDENTAS. Redakcijos adresas: Utena, Talkos 3—33, tel. 72692